

Itäradan ympäristövaikutusten arviointiohjelma / lausunto Uudenmaan ELY-keskukselle

Ympäristöterveysjaosto 14.11.2024
2510/11.05.02.08/2024

Valmistelu ja lisätiedot
terveydensuojelusuunnittelija Maarit Lönnroth
etunimi.sukunimi@porvoo.fi

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pyytää terveydensuojeluviranomaisen lausuntoa Itärata Oy:n Itärata-hanketta koskevasta ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. Lausunnot tulee toimittaa viimeistään 22.11.2024. Viitteeksi **UDELTY/17031/2023**. YVA-ohjelma ja sen liitteet löytyvät internetistä osoitteesta www.ymparisto.fi/itarata-yva

Itärata on Keravalta Porvoon kautta Kouvolaan suunniteltava kaksiraiteinen nopean liikenteen (300 km/h) rata. Itäradan kokonaispituus on noin 110–114 kilometriä. Rataa suunnitellaan yhdeksän kunnan alueelle, jotka ovat Vantaa, Tuusula, Kerava, Sipoo, Porvoo, Loviisa, Lapinjärvi, Myrskylä ja Kouvola. Ratahankkeen suunnittelusta vastaa Itärata Oy. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn aikana tehdään alustava yleissuunnitelma, jossa tarkastellaan useampia ratalinjausvaihtoehtoja.

Itärata-hankkeen keskeisenä tavoitteena on mahdollistaa nykyistä nopeampi kaukojuna liikenne itäiseen Suomeen. Hankkeen toisena keskeisenä tavoitteena on yhdistää Porvoon kaupunki nopean rataliikenteen ja lähijunaliikenteen piiriin. Itärata mahdollistaa lähes puolet nykyistä nopeamman joukkoliikennenyhteyden Porvoosta Helsingin keskustaan. Hanke edistää kestävästä liikkumisesta pääkaupunkiseudulta idän suuntaan ja päinvastoin sekä turvaa osaltaan itäisen Suomen huoltovarmuutta. Valmistuessaan Itärata luo nykyistä nopeamman ja sujuvamman yhteyden itäisestä Suomesta Helsinki-Vantaan lentoasemalle, jolloin se parantaa itäisen Suomen kansallista ja kansainvälistä saavutettavuutta merkittävästi. Hanke mahdollistaa lisäksi tavaraliikenteen.

Itäradan arvioitavat linjausvaihtoehdot sijoittuvat seuraaville rataosuuksille:

Lentorata – Paippistentie

- ve KP: Keravan pohjoinen vaihtoehto
- ve KE: Keravan eteläinen vaihtoehto

Lentorata – Backas

- ve N: Nikkilän vaihtoehto

Paippistentie – Backas

- ve AK: Anttilan kylän vaihtoehto
- ve SP: Sähköaseman pohjoinen vaihtoehto

- ve SE: Sähköaseman eteläinen vaihtoehto

Backas – Venjärvi

- ve K: Kuninkaanportin vaihtoehto
- ve K+: Linjausvaihtoehto, jossa Porvoon vanhan juna-aseman yhteyteen toteutettaisiin lähiliikenteen asema
- ve P: Puistokadun vaihtoehto
- ve VP: Vanhan Porvoon vaihtoehto

Venjärvi – Korja (Kouvola)

- ve M: Myrskylän vaihtoehto
- ve LE: Lapinjärven eteläinen vaihtoehto
- ve LP: Lapinjärven pohjoinen vaihtoehto

Vertailuvaihtoehdossa 0+ Itärataa ei rakenneta. Vertailuvaihtoehto muodostuu nykyisestä rataverkosta, johon on lisätty toteutuksessa sekä suunnitteilla olevat hyväksytyt Pääradan parantamishankkeet. Lentorata oletetaan toteutetuksi myös vertailuvaihtoehdossa, jotta Itäradan vaikutuksia pystytään tarkastelemaan itsenäisesti ilman Lentoradan vaikutuksia. Itärata-hankkeessa ei suunnitella uusia parannuksia nykyiseen rataverkkoon.

Hankevaihtoehtojen ympäristövaikutuksia suunnitellaan YVA-ohjelman mukaan arvioitavaksi sekä rakentamisen aikana että toiminnan aikana. Arvioitavia asiakokonaisuuksia ovat mm. vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen, liikenteeseen, luontoon, pinta- ja pohjavesiin, maa- ja kallioperään, maisemaan, meluun, runkomeluun ja tärinään, ilmanlaatuun, ilmastoon sekä ihmisten elinoloihin, viihtyvyyteen ja terveyteen.

Pinta- ja pohjavesi

Pintavesien vaikutusarvio tehdään asiantuntija-arviona, joka perustuu hankkeesta tehtyihin suunnitelmiin sekä saatavissa oleviin tietoihin pintavesien nykytilasta ja vesistöön kohdistuvasta mahdollisesta kuormituksesta. Vaikutusalueella olevien vesistöjen nykytilan kuvausta täydennetään YVA-selostusvaiheessa. Arvioinnissa tarkastellaan hankkeen vaikutuksia alueen vesistöihin sekä hydrologisten olosuhteiden että vedenlaadun ja vesieliöstön (ml. kalasto, erityisesti taimen) osalta. Pintavesiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa huomioidaan vesistöjen ominais- ja erityispiirteet, kuten hydrologia ja morfologia, vedenlaatu, vesieliöstö ja kalasto. Arvioinnissa selvitetään hankkeen vaikutusalueella sijaitsevien järvien ja lampien valuma-alueet sekä vedenjakajat, lähteet, uomat sekä luonnontilaiset purot ja norot.

Hankkeen pohjavesivaikutukset arvioidaan asiantuntija-arviona. Arvioinnin lähtötietoina käytetään saatavilla olevia tietoja pohjavesialueista, pohjaveden pinnankorkeuksista ja laadusta, maaperä- ja kallioperästä sekä mahdollisia hankkeen suunnitteluun liittyviä selvityksiä. Arvioinnissa huomioidaan mahdollinen vaikutus vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjen tavoitteiden toteutumiseen pohjavesien osalta. Selostuksessa esitetään myös hankealueen läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevat tiedossa olevat yksityiskaivot.

Vaikutusten arvioinnissa esitetään arvio hankkeen vaikutuksista pohjaveden laatuun, määrään ja virtaussuuntiin erityisesti pohjavesialueilla. Hankkeen mahdolliset vaikutukset olemassa oleviin vedenottamoihin arvioidaan. Etenkin huomioidaan Porvoon ja Ilolan pohjavesialueet, jotka ratalinjaukset alittavat tunnelissa, jolloin pohjavesialueisiin voi kohdistua merkittäviä vaikutuksia.

Melu, runkomelu ja tärinä

Meluvaikutukset arvioidaan asiantuntija-arviona perustuen melumallinnuksiin. Mallinnus tehdään ennustetilanteessa kaikille hankevaihtoehdoille ilman meluntorjuntaa ja alustavan meluntorjunnan kanssa. YVAN arviointivaiheessa tunnistetaan ja osoitetaan kartalla ne kohteet, joissa on meluntorjuntatarve. Kaikkiin vaihtoehtoihin suunnitellaan yksi alustava meluntorjunta, jonka lähtökohtana ovat melun ohjeavot (VNp 993/1992).

Tärinän ja runkomelun merkittävyyttä arvioidaan vertaamalla mitattuja tai laskennallisia värähtely- tai runkomelutasoja annettuihin ohjearvoihin. Tarkasteluissa käytetään asuinviihtyvyyden ohjearvoja, sillä ihmisten häiriintymiskynnys yleensä ylittyy merkittävästi pienemmillä arvoilla kuin millä rakenteiden vaurioriski alkaa kasvaa. Merkittävyyteen vaikuttaa tasojen voimakkuuden lisäksi muutos nykytilanteeseen sekä tärinälle tai runkomelulle altistuvien määrä. Tärinä- ja runkomeluvaikutukset arvioidaan asiantuntija-arviona, joka perustuu linjausvaihtoehtojen sekä selvitysalueen maaperä- ja liikennetietojen pohjalta tehtävän erillisen selvityksen mukaisiin laskennallisiin ennusteisiin.

Ilmanlaatu

Ilmanlaatuvaikutukset arvioidaan asiantuntija-arviona. Arvioinnissa hyödynnetään olemassa olevaa tietoa kuten selvitysalueella tehtyjen ilmanlaatumittauksien tuloksia ja tehtyjä ilmanlaatuselvityksiä. Arvioinnissa tuodaan esille ilmanlaadun kannalta merkitykselliset kohteet, kuten asutus ja reitin varrella sijaitsevat herkät kohteet.

Ihmisten elinolot, viihtyvyys ja terveys

Väestöön sekä ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvat vaikutukset määritellään YVA-laissa yhdeksi ympäristövaikutusten arvioinnin osa-alueeksi. Vaikutuksilla elinoloihin ja viihtyvyyteen tarkoitetaan ihmisiin, yhteisöihin tai yhteiskuntaan kohdistuvia vaikutuksia, jotka aiheuttavat muutoksia ihmisten elinympäristössä, hyvinvoinnissa tai elämänlaadussa. Nämä nk. sosiaaliset vaikutukset kytkeytyvät suurelta osin hankkeen muihin vaikutuksiin joko välittömästi tai välillisesti. Jonkin tietyn vaikutuksen merkitys saattaa olla erilainen yksilötasolla kuin esimerkiksi ns. yleisen edun näkökulmasta.

Fyysisiä terveyteen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi altistuminen melulle, tärinälle, ilman epäpuhtauksille tai pinta- ja pohjavesien likaantumiselle. Altistumisen kannalta on merkittävää päästön ohella altistuvien määrä, joka taajamissa on merkittävämpää kuin haja-

asutusalueilla liikennemäärien ja asukastiheyden vuoksi. Keskeisiä fyysisen ympäristön terveyttä ja hyvinvointia määrittäviä tekijöitä ovat toimintojen saavutettavuus, elinympäristön laatu sekä liikkumis- ja virkistysmahdollisuudet. Terveyttä voidaan edistää tai se voi heikentyä myös ihmisten arjen olosuhteiden, vuorovaikutuksen, elämäntapojen ja valintojen tuloksena. Asukkaiden hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että alue vastaa heidän nykyisiä ja tulevia asumisen ja elinympäristön arvostuksiaan. Ratahankkeen mahdolliset terveysvaikutukset liittyvät lähinnä rakentamisen aiheuttamiin melu-, värinä- ja ilmanlaatuvaikutuksiin ja junaliikenteen aiheuttamiin melu- ja värinähaittoihin. Terveysvaikutuksiin otetaan kantaa yleisellä tasolla olemassa oleviin tutkimuksiin ja tietoihin perustuen (esim. säädetyt ohjearvot). Tällöin huomioidaan myös, millaisia ajatuksia ja huolia asukkailla on terveysvaikutuksiin liittyen.

Rakentamisen aikaiset vaikutukset

Vaihtoehtojen rakentamisen aikaiset vaikutukset kootaan arviointiselostukseen osaksi vaihtoehtojen vertailua. Rakentamisen aikaisista vaikutuksista tarkastellaan pääasiassa liikenteelle, asutukselle ja asukkaille sekä luonnonympäristölle aiheutuvia haittoja. Tässä yhteydessä esitetään myös rakentamisen aikaisten haittojen kesto ja rakentamisalueen laajuus. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa huomioidaan muun muassa asukkaiden liikkumisedellytykset ja niiden muutokset. Lisäksi arvioidaan rakentamisen aikaiset vaikutukset pinta- ja pohjavesiin. Arvio perustuu asiantuntija-arvioihin kunkin vaihtoehdon vaatimista rakentamistoimenpiteistä sekä niiden sijainnista suhteessa muun muassa asutukseen ja liikenneväyliin. Arviointiselostuksessa esitetään myös rakentamisen aikaisten haittojen lieventämistoimenpiteet. Rakentamisen aikaiset vaikutukset ovat pääosin palautuvia, mutta rakentamisen aikana yleensä merkittäviä.

Rakentamisen aikana vaikutuksia voi liittyä muun muassa seuraaviin asioihin:

- työnaikaiset liikennejärjestelyt ja niiden vaikutukset matka-aikoihin sekä estevaikutus (kiertohaitat)
- mahdolliset liikenneturvallisuusriskit
- räjäytys-, louhinta-, paalutus- ja maansiirtotöiden aiheuttamat melu-, värinä- sekä pölyamis- ja viihtyvyyshaitat ja räjäytysainejäämät
- rakentamisen aikaiset vaikutukset vesistöihin (samentuminen) ja vaikutukset eliöstöön.

Ympäristöterveydenhuollon päällikkö

Ympäristöterveysjaosto päättää antaa asiasta seuraavan lausunnon:

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulisi tunnistaa Itäradan eri linjausvaihtoehtojen vaikutusalueelle jäävät vesistöt, joilla on yleisiä uimarantoja. Pintavesivaikutusten yhteydessä tulisi arvioida vaikutus

vesistöjen uimaveden laadulle yleisillä uimarannoilla. Vaikutukset ihmisten elinoloihin, viihtyvyyteen ja terveyteen -osiossa tulisi käsitellä vaikutukset uimarantojen virkistyskäytön kannalta.

Ympäristöterveysjaostolla ei ole asiasta muuta huomautettavaa.

Pykälä tarkastetaan heti.